

FAKE NEWS - UPRCHLÍCI V PRAŽSKÉM METRU ANEB JAK SI OVĚŘIT PRAVDIVOST INFORMACÍ V PROSTŘEDÍ INTERNETU

Kamil KOPECKÝ

V našem předcházejícím článku jsme se zaměřili na problematiku tzv. fake news (nepravdivých zpráv, dezinformací) v prostředí internetu. Seznámili jsme se se základními vlastnostmi těchto zpráv (neuvedený zdroj, využívání stereotypů, emoční náboj, využívání obrazových materiálů k navození emocí) a popsali si metody, jak jsou mezi uživateli šířeny. Dnes se naučíme základní techniky, jak si pravdivost zpráv v prostředí internetu (především v prostředí sociálních sítí) ověřovat.

Celý postup si vyzkoušíme na zprávě zaměřené na problematiku migrace, která se aktuálně šíří českými diskusními skupinami v prostředí sociální sítě Facebook. Zprávu jsme pracovně nazvali **Uprchlíci v pražském metru**. Co tvrdí zpráva?

Zpráva: Uprchlíci v pražském metru

Koukej, co mi poslal Bob. Fota z metra v Praze 9. 10. 2017. Ať žije multikulturalismus!

Zpráva obsahuje textovou část, ve které nalezneme informaci, že jde o fotografie pořízené na začátku října letošního roku v pražském metru, následuje koláž složená ze 3 fotografií. Na první fotografii se nachází muslim, který se modlí ve voze městské hromadné dopravy, na druhé fotografii je močící osoba tmavé pleti ve voze metra a na třetí spící černoch, který je obklopen nepořádkem. Kombinace těchto fotografií a sugestivního textu v nás vzbuzuje silné negativní emoce.

Nyní si provedeme jednoduchou analýzu a pokusíme se odhalit, zda jde o pravdivou zprávu, nebo o tzv. fake new.

Analýza zprávy

1. Určení zdroje informací

Zdrojem informací je jakýsi Bob, nejde o žádnou tiskovou kancelář, žádnou agenturu, která by informace ověřila a potvrdila jejich pravdivost, je to prostě a jednoduše Bob. Podvodné zprávy tento způsob uvedení zdroje využívají poměrně často - kromě křestních jmen v nich obvykle objevují obraty: *říkala mi to moje kamarádka, zažil to můj kamarád, dnes jsem tuto situaci zažila já sama, říkala mi to prodavačka v obchodě, stalo se to mému příteli* apod.

2. Informace v textu vs. fotografie

V dalším kroku ověřujeme, zda text odpovídá obsahu fotografií. Na první pohled vidíme, že se v žádném případě nejedná o vozy českého metra, jde o 3 různé dopravní prostředky - autobus, vůz metra a vagón vlaku. Text tedy neodpovídá obsahu fotografií.

3. Reverzní analýza fotografie

Dalším krokem je tzv. **reverzní analýza fotografie** - jinými slovy - prostřednictvím některé z webových služeb se pokusíme zjistit zdroj fotografie, tedy na jakých webových stránkách je fotografie umístěna. Pro naše potřeby využijeme jednoduchou službu umožňující vyhledávání podle fotografií [Google Obrázky](#).

Problém může nastat v situaci, kdy se snažíme analyzovat koláž, obsahující více fotografií - služba reverzního vyhledávání pak pravděpodobně odhalí pouze zdroje pro 1 obrázek, přestože je jich na koláži více. **V případě koláží proto doporučujeme “rozřezat” obrázek na samostatné fotografie a ty potom vyhledávat samostatně.** Vyzkoušíme si, jak na to.

Abychom dostali přesnější výsledky, koláž si nejdříve rozřežeme (lze vyzkoušet i vyhledání celé koláže, nicméně přesnějších výsledků dosáhneme s využitím řezů). Pro rozřezání můžete využít libovolný grafický editor - pokud jej však zrovna nemáte po ruce nebo jednoduše nevíte, jak na to, využijte předpřipravených řezů, které jsme vám nachystali ke stažení. Řezy si můžete stáhnout zde: [řez1](#), [řez2](#) a [řez3](#).

Po zadání prvního řezu (modlíci se muslim) do vyhledávače Google Obrázky okamžitě odhalujeme původní zdroje fotografie. Zdroji je několik webů, z nich některé jsou umístěny v [Turecku](#), některé v

Ázerdbajdžánu. Když se zaměříme na obsah článků na daných webových stránkách (využijeme Google Translator), zjistíme, že popisují příběh z Istanbulu, ve kterém *řidič autobusu zastavil, aby se pomodlil*. A v textu z Ázerdbajdžánu, který odkazuje na původní zprávu z Turecka, najdeme vyjádření, že *nejlepším místem pro modlitbu je mešita, nikoli autobus*.

(Původní zdroje fotografie)

První fotografie tedy nevznikla v České republice, nebyla vyfocena v pražském metru. Pochází z Turecka, z Istanbulu.

Po zadání druhého řezu močícího černocho do vyhledávače Google Obrázky nalézáme celou řadu zdrojů, především sociální síť Twitter. Velmi brzy odhalujeme původní snímek, který můžeme podrobněji analyzovat (je více kvalitní, lze rozpoznat details). Na první pohled vidíme, že fotografie byla pořízena v roce 2015 a byla sdílena uživatelem djoey pops. Při bližší analýze fotografie odhalujeme hned 2 podstatné informace: na dveřích vozu je nápis v angličtině *Do not lean on the door (neopírejte se o dveře)* a za stojícím černochem nalézáme mapu metra v New Yorku v USA (mapu si můžete porovnat zde). Je tedy jasné, že jde o fotografii z newyorského metra.

Druhá fotografie tedy nevznikla v České republice, nebyla vyfocena v pražském metru. Pochází z USA, z New Yorku.

Stejný postup opakujeme také s třetí fotografií spícího černocho. Google nám odhaluje velké množství zdrojů v němčině, zahrnujících Pinterest, Imagala, Facebook a další webové stránky. Fotografie se mimo jiné objevuje v německé protirasistické skupině Kontra Kontra Asyl, ve které je také parodována. Nalezneme ji také na českých stránkách Pravý prostor, kde je doplněna o zdroj: Rádio

Jerevan. Fotografie spícího a močícího černocho se také objevila na stránkách podporujících kandidaturu Marie Le Pen [Echo des Montagnes](#). Fotografie v žádném případě nevznikla v České republice.

Třetí fotografie tedy nevznikla v České republice, nebyla vyfocena v pražském metru. Šíří se především prostřednictvím německých a francouzských www stránek.

Shrnutí

Analyzovaná zpráva je nepravdivá a lze ji zařadit mezi tzv. fake news či hoaxy. Neobsahuje žádný seriózní zdroj, obsahuje zcela nepravdivé informace, obsahuje fotografie, které nepocházejí z České republiky a které byly vytrženy z kontextu. Můžeme spekulovat, s jakým cílem byla zpráva vytvořena a jaký je její dopad na uživatele, kteří ji dále šíří.

Kamil Kopecký, E-Bezpečí